

РІДКІСНІ ВИДИ СУДИННИХ РОСЛИН ПРОЕКТОВАНОГО БІОСФЕРНОГО РЕЗЕРВАТУ “РОЗТОЧЧЯ”

Н.М. Ференц, І.Г. Хомин
Природний заповідник “Розточчя”

Розточчя – це північно-західний відріг Подільської височини, що простягається від м. Львова в північно-західному напрямку на 60 км і продовжується на території Польщі ще на 120 км до м. Краснік. Горбисте пасмо Розточчя шириною 15–20 км має абсолютні середні висоти 290–350 м і підноситься над навколишньою територією на 80–110 м (Геренчук, 1964). Розточчя – частина Головного Європейського вододілу, що розділяє річки Чорного (басейн р. Дністра) і Балтійського морів (басейни р. Західного Бугу, р. Сяну). Горбистий рельєф, порізаний річковими долинами, чисельні стави, висока лісистість (близько 50%) – головні чинники унікального ландшафтного, екосистемного і біологічного різноманіття регіону, яке потребує охорони. Біосферний резерват “Розточчя” проектується на площі 30084 га і включатиме в себе території природного заповідника “Розточчя” (ПЗР) 2084 га із охоронною зоною (1818 га), Яворівського національного природного парку (ЯНПП) 7079 га, Регіонального ландшафтного парку “Равське Розточчя” (РЛПРР) 19103 га.

У майбутньому планується створення міжнародного білатерального українсько-польського біосферного резервату на транскордонній території. Екологічним коридором, який об'єднуватиме проіродоохоронні території сусідніх держав, виступатиме з українського боку Регіональний ландшафтний парк “Равське Розточчя”, з польського – ландшафтний парк “Південно-Розточанський”.

Флора Розточчя привертала увагу вчених, починаючи з початку XIX ст. Відомості про рослинний світ регіону містяться у працях F. Yerbich, S. Jarolim, H. Lobarzewski, H. Zapalowiez, B. Шиманської (Загульський, 2001), E. Woloszczak (1874), J. Krol, (1875), B. Blocki (1881), S. Trusz (1882), W. Szafer (1910). Створення природного заповідника “Розточчя” у 1984 р. стало початком детального вивчення флори регіону. М. Сорока провела інвентаризацію, результати якої опубліковано в монографії (Сорока, 1990). Інформація про рідкісні рослини Розточчя знаходимо в роботах О. Кагала (1989, 1990), М. Сороки (1990, 1995, 1999), В. Ткачика (1999), М. Загульського (2000, 2001), П. Яценка (2001), І.П. Любинець (2006). У Літописах природи Природного заповідника “Розточчя” щорічно подаються результати моніторингу за станом популяцій *Galanthus nivalis* L., *Lilium martagon* L., *Platanthera chlorantha* (Cust.) Reichenb. та ін.

На основі літературних джерел і власних польових досліджень, наведено список рідкісних рослин, які зростають на теренах проектного біосферного резервату (належать до ЧКУ, Європейського Червоного списку, додаток 1 Бернської конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі).

1. *Lycopodium annotinum* L. (Lycopodiaceae) – Плаун річний. ЧКУ, категорія 2. Трапляється доволі часто. Зростає в хвойних і мішаних лісах, в свіжих і вологих екотопах, куртинами різних розмірів.

2. *Lycopodiella inundata* (L.) Holub (Lycopodiaceae) – Лікоподієлла заплавна. ЧКУ, категорія 2. Для Розточчя у Червоній книзі не наводиться. В літературі згадується знахідка в смт. Івано-Франкове, 10. 1985, (LW) (Загульський, 2001). Рoste на обводнених ділянках торфових боліт, на вологих пісках. Чисельність зменшилася в результаті осушення боліт.

3. *Huperzia selago* (L.) Bernh. (Huperziaceae) – Баранець звичайний. ЧКУ, категорія 1. На території Розточчя трапляється часто. Зростає куртинами малих розмірів (0,5м²) в тінистих дубових і букових лісах. У 2007 р. виявлено І. Хомином чисельні нові місцезростання на території ПЗР та в охоронній зоні.

4. *Salvinia natans* (L.) All. (Salviniaceae) – Сальвінія плаваюча. ЧКУ, категорія 2, додаток до Бернської конвенції. Рoste у водоймах з стоячою або слабопротічною водою в охоронній зоні ПЗР. Виявлена І. Хомином у 2006 р. Ценопуляції чисельні, але не стабільні.

5. *Betula humilis* Schrank (Betulaceae) – Береза низька. ЧКУ, категорія 3. В Червоній книзі для Розточчя не наводиться. Зростає на території ПЗ “Розточчя”. Популяція багаточисельна, стабільна.

6. *Betula obscura* A. Kotula (Betulaceae) – Береза темна. ЧКУ, категорія 3. В Червоній книзі для Розточчя не наводиться. Знайдена К. Малиновським біля с. Ставки (Сорока, 1995).

7. *Viola alba* Bess. (Violaceae) – Фіалка біла. ЧКУ, категорія 1. Місцезнаходження: ПЗР (Сорока, 1990, 1995).

8. *Lunaria rediviva* L. (Brassicaceae) – Лунарія оживаюча. ЧКУ, категорія 3. Зростає в мішаних широколистяних лісах. В ЧКУ для Розточчя не наводиться. Виявлена М. Загульським (2000).

9. *Salix myrtilloides* L. (Salicaceae) – Верба чорнична. ЧКУ, категорія 3. Рoste на сфагнових болотах. Місцезнаходження: ПЗР, урочище Заливки (Жижин, 1989). В останні роки зростання виду не підтверджено.

10. *Oxycoccus microcarpus* Turcz. ex Rupr. (Vacciniaceae) – Журавлина дрібнопліда. ЧКУ, категорія 1. Для Розточчя наводиться М. Загульським (2000).

11. *Daphne sneorum* L. (Thymelaeaceae) – Вовчі ягоди пахучі. ЧКУ, категорія 2. Для Розточчя наводиться М. Загульським (2000).

12. *Aldrovanda vesiculosa* L. (Droseraceae) – Альдрованда пухирчаста. ЧКУ, категорія 2. Знайдена в штучній водоймі ур. Верещиця М. Сорокою та І. Хомином у 2004 р.

13. *Drosera anglica* Huds. (Droseraceae) – Росичка англійська. ЧКУ, категорія 2. Вид вказувався як

зниклий для регіону (Сорока, 1995). Місцезнаходження: РЛПРР, м. Рава-Руська, охоронна зона ПЗР, с. Лелехівка, смт. Івано-Франкове (Загальський, 2004).

14. *Crataegus ucrainica* Pojark. (Rosaceae) – Глід український. Європейський червоний список. Розсіяно зростає на лісових галявинах, узліссях, просіках, серед чагарників. В ПЗР виявлений М. Сорокою (1990).

15. *Trapa natans* L. s. str. (Trapaceae) – Водяний горіх плаваючий. ЧКУ, категорія 2. Для Розточчя наводиться М. Загальським (2000).

16. *Astrantia major* L. (Ariaceae) – Астранція велика. ЧКУ, категорія 2. Зростає на лісових галявинах, узліссях, просіках, серед чагарників. Для Розточчя наводиться М. Загальським (2000).

17. *Valeriana dioica* L. (Valerianaceae) – Валеріана дводомна. ЧКУ, категорія 3. Зростає на торфових луках, серед чагарників, у вільшанниках. Місцезнаходження: ПЗР, ЯНПП.

18. *Nymphoides peltata* (S. G. Gmel.) O. Kuntze (Menyanthaceae) – Плавун щитолістий. ЧКУ, категорія 2. Трапляється на мілководді, у стоячих і слабопротічних водах. Вказується для околиць заповідника Розточчя (Ткачик, 1999).

19. *Atropa belladonna* L. (Solanaceae) – Беладонна звичайна. ЧКУ, категорія 2. Зростає в букових та дубово-букових лісах на освітлених ділянках. Для Розточчя наводиться М. Загальським (2000).

20. *Pedicularis sceptrum-carolinum* L. (Scrophulariaceae) – Шолудивник королівський. ЧКУ, категорія 1. Зростає на болотах, заболочених луках, в заростях чагарників, ур. Ставки (Сорока, 1990).

21. *Pinguicula vulgaris* L. (Lentibulariaceae) – Товстянка звичайна. ЧКУ, категорія 2. Зростає на низинних болотах, болотистих луках. Для Розточчя наводиться М. Загальським (2000).

22. *Dracosephalum austriacum* L. (Lamiaceae) – Зміголовник австрійський. ЧКУ, категорія 3. Зростає на вапнякових відслоненнях, серед чагарників. Для Розточчя наводиться М. Загальським (2000).

23. *Senecio besseranus* Minder. (Asteraceae) – Жовтозілля Бессера. ЧКУ, категорія 1. Зростає на лучно-степових ділянках, післялісових луках, схилах, узліссях. Для Розточчя наводиться М. Загальським (2000).

24. *Lilium martagon* L. (Liliaceae) – Лілія лісова. ЧКУ, категорія 2. Зростає в листяних та мішаних лісах по всій території Розточчя. Нові місця зростання виявлено І. Хомином на території охоронної зони ПЗР у 2007 р. Досліджується в ЯНПП, ПЗР – ценопуляції повночленні, насінневе відтворення задовільне (Любинець, 2006).

25. *Allium ursinum* L. (Alliaceae) – Цибуля ведмежа. ЧКУ, категорія 2. Зростає в широколистяних та мішаних лісах. Місцезнаходження: ЯНПП.

26. *Galanthus nivalis* L. (Amaryllidaceae) – Підсніжник білосніжний. ЧКУ, категорія 2. Зростає в листяних лісах, на галявинах, серед чагарників. На Розточчі відомо багато місцезростань.

27. *Leucojum vernum* L. (Amaryllidaceae) – Білоцвіт весняний. ЧКУ, категорія 2. Трапляється на вологих луках, у вологих листяних лісах. Для Розточ-

чя у Червоній книзі не наводиться. М. Сорокою та Н. Ференц виявлена популяція на західній околиці с. Фійна.

28. *Crocus heuffelianus* Herb. (Iridaceae) – Шафран Гейфеля. ЧКУ, категорія 2. Зростає у вологих листяних лісах, лісових галявинах. Для Розточчя наводиться М. Сорокою (1995).

29. *Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce (Orchidaceae) – Булатка великоквіткова. ЧКУ, категорія 2. Зростає в світлих букових, дубово-грабових лісах. Місцезнаходження: ПЗР, с. Верещиця (Сорока, 1990; Ткачик, 1999); с. Лелехівка, околиці ЯНПП, с. Старичі, 3 км на схід узлісся букового лісу (Загальський, 2001).

30. *Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch. (Orchidaceae) – Булатка довголиста. ЧКУ, категорія 2. Зростає в сітглих широколистяних лісах, рідше – серед чагарників. Місцезнаходження: ЯНПП, с. Крехів (LW) (Загальський, 2000); охоронна зона ПЗР, с. Ставки (Загальський, 2001).

31. *Cephalanthera rubra* (L.) Rich. (Orchidaceae) – Булатка червона. ЧКУ, категорія 2. Зростає в мішаних соснових лісах, чагарниках, на узліссях. Місцезнаходження: ПЗР, урочище Верещиця (Ткачик, 1999), урочище Горбки, с. Ставки, між с. Лелехівка і с. Ставки (Жижин, Кагало, 1989; Сорока, 1990; Загальський, 2001); ЯНПП, с. Фійна (Загальський, 2004).

32. *Corallorhiza trifida* Chatel. (Orchidaceae) – Коральковець тричінадрізаний. ЧКУ, категорія 2. Росте в тінистих лісах, зокрема, на ділянках з розрідженим трав'яним покривом. Місцезнаходження: ПЗР, урочище Горбки, кв. 8 (Сорока, 1995); ЯНПП, ПЗР, с. Верещиця (Ткачик, 1999); охоронна зона – с. Ставки (Загальський, 2001).

33. *Cypripedium calceolus* L. (Orchidaceae) – Зозулині черевички справжні. ЧКУ, категорія 2. Додаток 1 Бернської конвенції. Зростає в розріджених листяних і мішаних лісах, на галявинах, серед чагарників. Місцезнаходження: ПЗР, урочище Верещиця (Ткачик, 1999), урочище Гострий Горб (Загальський, 2001), авторами виявлено в ПЗР у 1998, Верещицьке л-во кв. 3, в 2003, 2005 рр. в охоронній зоні ПЗР, Страдцівський НВЛК Страдцівське л-во.

34. *Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soy (Orchidaceae) – Пальчатокорінник Фукса. ЧКУ, категорія 3. Росте на заплачних луках, болотах, узліссях, галявинах, по краях боліт. Місцезнаходження: ПЗР, урочище Заливки (Жижин, Кагало, 1989), урочище Королева гора (Сорока, 1990).

35. *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soy (Orchidaceae) – Пальчатокорінник м'ясочервоний. ЧКУ, категорія 3. Росте на болотах, вологих луках, по берегах річок. Місцезнаходження: ПЗР, урочище Горбки, Ставки (Krol, 1878; Загальський, 1990); урочище Заливки (Сорока, 1990), охоронна зона ПЗР (LWS) (Загальський, 2001). Спостереження за чисельністю популяції показали, що заповідний режим негативно вплинув на збереження: неконтрольовані процеси задерніння і сільватизації поступово витіснили вид. За двадцять років існування заповідника кількість генеративних особин з кількох десятків знизилася до декількох екземплярів (Ференц, Хомин, 2006).

36. *Dactylorhiza maculata* (L.) Soy (Orchidaceae) – Пальчатокорінник плямистий. ЧКУ, категорія 3. Ростає на вологих болотах, на вологих лісах. Місцезнаходження: ПЗР, урочище Горбки (Krol, 1875), урочище Заливки (Жижин, Кагало, 1989, Сорока, 1990), урочище Верещиця (Сорока, 1990); охоронна зона ПЗР, с. Ставки (Загальський, 2001). Чисельність на території ПЗР зменшилася (Ференц, Хомин, 2006).

37. *Dactylorhiza majalis* (Reichenb.) P. F. Hunt et Summerhayes (Orchidaceae) – Пальчатокорінник травневий. ЧКУ, категорія 3. Зростає на вологих луках, на узліссях. Місцезнаходження: ЯНПП, с. Крехів (Загальський, 1990), ПЗР (Сорока, 1990). Чисельність на території ПЗР зменшилася.

38. *Dactylorhiza traunsteineri* (Saut.) Soy (Orchidaceae) – Пальчатокорінник Траунштейнера. ЧКУ, категорія 2. Зростає на болотах (переважно сфагнових) та заболочених луках. Місцезнаходження: ПЗР, урочище Заливки, Ставки (Сорока, 1990). Чисельність на території ПЗР зменшилася.

39. *Epipactis atrorubens* (Hoffm. ex Bernh.) Schult. (Orchidaceae) – Коручка темно-червона. ЧКУ, категорія 3. Ростає на кам'янистих схилах, переважно вапнякових. Місцезнаходження: охоронна зона ПЗР, урочище Ставки (Загальський, 2001); ЯНПП, ПЗР, урочище Верещиця (Ткачик, 1999).

40. *Epipactis helleborine* (L.) Crantz (Orchidaceae) – Коручка морозниковидна. ЧКУ, категорія 2. Ростає в лісах, на узліссях, у ярах та чагарниках. Місцезнаходження: ПЗР, урочище Верещиця; урочище Ставки (Сорока, 1990; Ткачик, 1999); охоронна зона ПЗР, Страдчанське лісництво, кв. 48, виявлений О. Кагалом у 1986 р. (LWE) (Загальський, 2001).

41. *Epipactis palustris* (L.) Crantz (Orchidaceae) – Коручка болотна. ЧКУ, категорія 3. Ростає на торфових болотах, заболочених луках, серед чагарників. Місцезнаходження: ПЗР, урочище Горбки (Krol, 1875), Заливки (Сорока, 1990); урочище Ярина (Загальський, 2001); с. Страдч, виявили С. Волгін, Я. Кардаш у 1983 (LW) (Загальський, 2001).

42. *Listera ovata* (L.) R. Br. (Orchidaceae) – Зозулинні сльози яйцевидні. ЧКУ, категорія 3. Ростає переважно на вапнякових ґрунтах, у вологих листяних лісах. Місцезнаходження: ПЗР, урочище Верещиця; урочище Ставки (Сорока, 1990; Загальський, 2001), на території ЯНПП зростають спорадично (Любинець, 2006).

43. *Neottia nidus-avis* (L.) Rich. (Orchidaceae) – Гніздівка звичайна. ЧКУ, категорія 3. Ростає у тінистих лісах, переважно в місцях з розрідженим покривом. Місцезнаходження: чисельні місця зростання на території ЯНПП, ПЗР, РЛПРР, в охоронній зоні.

44. *Orchis purpurea* Huds. (Orchidaceae) – Зозулинець пурпуровий. ЧКУ, категорія 3. Ростає на вапнякових ґрунтах, на лісових галявинах, узліссях. Для Розточчя у Червоній книзі не наводиться. Знайдений М. Загальським (1991, 2000).

45. *Orchis signifera* Vest. (Orchidaceae) – Зозулинець прикрашений. ЧКУ, категорія 3. Ростає на вологих луках, переважно на вапнякових ґрунтах. Для Роз-

точчя у Червоній книзі не наводиться. Місцезнаходження: охоронна зона ПЗР, с. Ставки (Загальський, 2001).

46. *Platanthera bifolia* (L.) Rich. (Orchidaceae) – Любка дволиста. ЧКУ, категорія 3. Ростає в світлих лісах (переважно дібровах), серед чагарників, на галявинах, узліссях. Місцезнаходження: ЯНПП, ПЗР, РЛПРР.

47. *Platanthera chlorantha* (Cust.) Reichenb. (Orchidaceae) – Любка зеленоквіткова. ЧКУ, категорія 3. Ростає в мішаних і листяних лісах, серед чагарників, досить поширена на даній території. Чисельні місця зростання на території ЯНПП (Любинець, 2006), у 2007 р. виявлено І. Хомином багаточисельну популяцію в охоронній зоні ПЗР.

48. *Juncus bulbosus* L. (Juncaceae) – Ситник бульбистий. ЧКУ, категорія 3. Ростає на сфагнових болотах, у заболочених лісах. В ЧКУ для Розточчя не наводиться, вказується М. Загальським (2000).

49. *Juncus subnodulosus* Schrank (Juncaceae) – Ситник вузлуватий. ЧКУ, категорія 2. Зростає на сирих заболочених луках (Загальський, 2000).

50. *Carex bohemica* Schreb. (Cyperaceae) – Осока богемська. ЧКУ, категорія 2. Ростає на вологих луках, піщаних берегах річок. Знайдена в смт. Івано-Франкове, с. Лелехівка (Загальський, 2000); охоронна зона ПЗР, околиці с. Лелехівка, (Ященко, 2001), у 2006 р. виявлена І. Хомином на території ПЗР на межі урочища Заливки.

51. *Carex davalliana* Smith (Cyperaceae) – Осока Девелла. ЧКУ, категорія 2. Ростає на осоко-мохових болотах. Знайдена в м. Рава-Руська А. Зеленчуком (LW) (Загальський, 2001). ПЗР, урочище Заливки (Сорока, 1990).

52. *Schoenus ferrugineus* L. (Cyperaceae) – Сашник іржавий. ЧКУ, категорія 4. Ростає на болотах серед очерету. Для Розточчя наводиться М. Загальським (2000).

Перелік регіонально рідкісних видів рослин Львівської області затверджено рішенням №193 Львівської обласної Ради від 2 грудня 2003 р. Відповідно до Переліку, на території проектного резервату "Розточчя" зростає 36 видів рідкісних рослин: *Lycopodium clavatum* L. (3), *Equisetum hyemale* L. (3), *Equisetum telmateia* Ehrh. (3), *Ophioglossum vulgatum* L. (3), *Dryopteris cristata* (L.) A. Gray (2), *Thelypteris palustris* Schott (3), *Phegopteris connectilis* (Michx.) Watt (3), *Asplenium viride* Huds. (3), *Phyllitis scolopendrium* (L.) Newm. (3), *Nymphaea candida* J. et C. Presl (2), *Ceratophyllum submersum* L. (4), *Aquilegia vulgaris* L. (3), *Aconitum variegatum* L. (3), *Quercus petraea* (Matushka) Liebl. (3), *Dianthus pseudoserotinus* Biocki (3), *Armeria elongata* (Hoffm.) Koch (3), *Draba nemorosa* L. (3), *Salix myrsinifolia* Salisb (3), *Ledum palustre* L. (2), *Tilia platyphyllos* Scop. (3), *Sedum ruprechtii* (Jalas) Omelcz. (4), *Drosera rotundifolia* L. (2), *Cotoneaster melanocarpus* Fisch. ex Blytt (3), *Potentilla alba* L. (3), *Thesium linophyllum* L. (4), *Polemonium caeruleum* L. (3), *Pulmonaria angustifolia* L. (4), *Pulmonaria mollis* Wulf. ex Hornem. (4), *Pedicularis sylvatica* L. (3), *Orobanche alba* Steph. (3), *Stratiotes aloides* L. (4), *Gladiolus imbricatus* L. (2), *Juncus squarrosus* L. (3),

Alopecurus arundinaceus Poir. (4), *Festuca trachyphylla* (Hack.) Krajina (3), *Arum besseranum* Schott (3).

Таким чином, на території проектного біосферного резервату зростає 88 видів рідкісних рослин: 51 вид, які занесено до Червоної Книги України (з них 5 видів належать до I категорії (зникаючі), 26 – до II категорії (вразливі), 19 – до III категорії (рідкісні); IV категорії (невизначені) – 1); до Червоного Європейського списку занесено 1 вид, до додатку Бернської конвенції – 2 види, до регіонального списку – 36 видів (з них 3 види до II категорії (вразливі), 25 видів – до III категорії (рідкісні), 8 видів – IV категорії (недостатньо відомі)). Ймовірно зниклими з території проектного БРР вважаємо види, знайдені в кінці XIX – на початку XX століття, згадки про які наводяться у науковій літературі (Krol, 1875; Загальський 2000, 2001). Це 1 вид родини вербових (*Salix starkeana* Willd.), 1 – ломикаменевих (*Saxifraga hirculus* L.), 7 видів родини орхідних (*Coeloglossum viride* (L.) C. Hartm., *Gymnadenia conopsea* (L.) R. Br., *Liparis loeselii* (L.) Rich., *Malaxis monophyllos* (L.) Sw., *Neottianthe cucullata* (L.) Schlechter, *Orchis morio* L., *Orchis ustulata* L., *Spiranthes spiralis* (L.) Chevall.). Завершення інвентаризації раритетного фонду відбудеться після уточнення меж та підтвердження статусу біосферного резервату “Розточчя” МАБ ЮНЕСКО.

Література

- Геренчук К. І., Койонов М. М., Цись П. М. (1964): Природно-географічний поділ Львівського та подільського економічних районів. Львів: Львів. ун-т. 1-220.
- Жижин М.П., Кагало О.О. (1989): Особливості охорони заплавної рослинності заповідника “Розточчя”. - Укр. ботан. журн. 46 (2): 81-85.
- Жижин М.П., Кулярін О.Т. (1989): Тенденції поведінки видів судинних рослин “Червоної книги України” в зонах впливу підземних водозаборів Розточчя. - Наук. записки Державного природознавчого музею НАН України. 11: 56-64.
- Загальський М.Н. (1990): Состояние популяций орхидных Ростоцья и Восточных Карпат в условиях антропогенного влияния. - *Badania*

- biologiczne ekosystem ladowych i wodnych Roztocza i Karpat Wshodnich w warunkach antropogen (Lublin, 25-27 wrzesnia 1989): *Lubelsko-Lwowska Sesja naukowa* Lublin. 61-62.
- Загальський М.М. (2000): Судинні рослини Українського Розточчя, що занесені до Червоної книги України. - Проблеми і перспективи розвитку природоохоронних об'єктів на Розточчі (с. Шкло, 6-7 липня 2000 р.). Матеріали наук.-практ. конфер., Львів. 145-149.
- Загальський М.М. (2001): Поширення та созологічна оцінка орхідних (Orchidaceae Juss.) Українського Розточчя. Праці наукового товариства ім. Шевченка. - Екологічні проблеми природокористування та біорізноманіття Львівщини. Львів. 7: 227-237.
- Кагало А.А. (1990): Охраняемые виды во флоре Украинского Ростоцья. - *Badania biologiczne ekosystem ladowych i wodnych Roztocza i Karpat Wshodnich w warunkach antropogen* (Lublin, 25-27 wrzesnia 1989): *Lubelsko-Lwowska Sesja naukowa* Lublin. 61-62.
- Любинець І.П. (2006). Нові локалітети рідкісних видів рослин на території Яворівського НПП. Збереження та відтворення біорізноманіття Горган. - Мат-ли наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю природного заповідника “Горгани”. - Надвірна. 131-132.
- Сорока М.І. (1990): Судинні рослини Державного заповідника “Розточчя”. Львів. Препринт. 1-278.
- Сорока М.І. (1995): Рідкісні та зникаючі види рослин Українського Розточчя. - Науковий вісник: Природничі дослідження на Розточчі / Зб. наук.-техн. праць. Львів: УкрДЛУ. 4: 77-81.
- Стрямець Г.В., Ференц Н.М., Хомин І.Г. (2000): Проблеми охорони рослинного світу заповідника “Розточчя”. - Проблеми і перспективи розвитку природоохоронних об'єктів на Розточчі (с. Шкло, 6-7 липня 2000 р.) Мат-ли Міжнар. наук.-практ. конфер. Львів. 170-175.
- Ткачик В.П. (1999): Характеристика популяцій рідкісних видів рослин, розповсюджених в урочищі Верещиця заповідника “Розточчя”. - Праці НТНІ. Екологічний збірник на пошану Андрія Созоновича Лазаренка. 180-183.
- Ференц Н.М., Хомин І.Г. (2006): Дослідження рідкісних видів рослин в заповіднику “Розточчя”. - Мат-ли наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю природного заповідника “Горгани”. Надвірна. 239-240.
- Червона книга України. Рослинний світ. К.: Українська енциклопедія, 1996. 1-608.
- Ященко П.Т. (2001): Нові локалітети рідкісних видів флори на Розточчі. - Розточчанський збір 2000. Мат-ли Міжнар. наук.-практ. конфер., с. Старичі, 17-18 листопада 2000 р. Львів: Меркатор. 2: 240-243.
- Blocki B. (1881): Przyczynek do flory Galicyi. *Kosmos*. 6: 379-385.
- Król Z. (1875): Sprawozdanie z wycieczki w okolice Janowa pod Lwowem, odbytej podczas wakacyj roku szkolnego 1874. *SKF*. 9: 71-86.
- Schafer W., Kulczynski S., Pawiowski B. (1910): *Rosliny Polska*. Warszawa: Panst. Wyd. Nauk. 1-2: 1-1020.
- Trusz S. (1882): Przyczynek do flory Galicyi. *Komos*. 7: 22-27, 135-144.
- Woloszczak E. (1874): Zur Flora von Jaworow in Galizien. *VZBC*. 24: 529-538.

ОСОБЛИВОСТІ БІОМОРФОЛОГІЇ ТА ПОПУЛЯЦІЙНОЇ ДЕМОГРАФІЇ АСТРАГАЛУ ШЕРСТИСТОКВІТКОВОГО У ЗВ'ЯЗКУ З ЙОГО ОХОРОНОЮ НА МИКОЛАЇВЩИНІ ТА КІРОВОГРАДЩИНІ

О.Ф. Щербакова, І.М. Бармак

Ботанічний музей Національного науково-природничого музею НАН України,
Педагогічний ліцей Кіровоградської міської ради

Знищення та трансформація під впливом зростаючої антропопресії степових масивів призводить до зменшення їх фіто- та флорорізноманіття, скорочення та інсуляризації ареалів типових степових видів, формування їх ізольованих популяцій з порушеною структурою та низькою життєвістю. Одним із таких степових видів є *Astragalus dasyanthus* Pall., поширений на Балканському півострові (в Болгарії та в країнах колишньої Югославії), на півдні Центральної (Угорщина, Ру-

мунія) та Східної Європи (Гончаров, Борисова, 1946; Вісколіна, 1954; Васильєва, 1987; Мирза, 1971; Хоролוגія..., 1986; Крицька, 1996). Сучасні місцезростання виду приурочені до степових та кам'янистих схилів з відслоненнями гранітів, крейди та вапняку, узлісь та галявин байрачних лісів (Хоролוגія..., 1986; Васильєва, 1987; Крицька, 1987, 1996 та ін.). В Україні *Astragalus dasyanthus* зростає в межах Лісостепу та Степу (різнотравно-типчаково-ковилові стеги та північна